

Матяш І. Б. Українська архівна періодика 1920—1930-х рр.: історія, бібліографія, бібліометрія. — К., 1999. — 480 с.

З прискоренням процесів інформатизації суспільства в Україні значно поживалися дослідження в галузі історії української періодики, що сприяє повнішому включенню її до системи сучасних комунікацій. Доброю ознакою є поява праць із галузевої періодики. Серед них чільне місце займає ґрунтовне дослідження І. Б. Матяш, яке відбиває широке коло проблем з історії, бібліографії та бібліометрії української архівної періодики 1920—1930 рр.

Цей різновид періодики на тривалий час випав з поля зору дослідників — архівістів, бібліографів, книгознавців, — хоча феномен появи в 20-ті роки ХХ ст. значної кількості архівних видань давно потребував пояснення та вивчення. До виходу монографії І. Матяш єдиною ознакою уваги до архівної періодики було створення істориками кількох елементарних бібліографічних покажчиків до найвідоміших в Україні архівних видань. Що ж до інших, то деякі з них навіть не включено до бібліографічних покажчиків української періодики, оскільки не всі віднайдені фахівцями.

У той час на сторінках періодики активно формувалися принципово нові методологічні та методичні засади архівознавства, відточувався методичний, термінологічний інструментарій архівістів. Це окреслило шляхи розвитку архівознавства в Україні на багато десятиріч.

На початку монографії авторка охарактеризувала загальний стан архівної періодики і дала досить детальний аналіз кожного з періодичних архівних видань. Розповідь про них — це своєрідні міні-дослідження, які відтворюють історію видання, участь у ньому вчених, архівістів. Частина нарисів присвячено виданням, маловідомим навіть фахівцям. Йдеться, зокрема, про часопис «Українська старовина». З ним пов'язане започаткування в Україні архівної періодики. Багато уваги приділяє дослідниця історії створення та діяльності відоміших архівних видань: «Архівна справа» (1925—1931), «Червоний архів» (1926), «Радянський архів» (1931—1932), «Бюлетень Центрального архівного управління УСРР» (1925—1931) та

ін. Аналізуються й менш відомі, проте важливі з точки зору розвитку архівної справи в країні видання: офіційні бюлетені ЦАУ УРСР, місцеві архівні бюлетені, котрі до останнього часу взагалі не залучалися в науковий обіг.

Великий практичний інтерес для всіх, хто працює з архівною періодикою України, становить найбільший за обсягом другий розділ дослідження. Він містить тематичний анотований бібліографічний покажчик з матеріалів української архівної періодики 20—30-х років ХХ ст. Як наголошувалося, не кожне архівне періодичне видання навіть відбито у звичайних бібліографічних покажчиках, не кажучи про анотовані. Це значно ускладнює користування журналами, оскільки повні їх комплекти мають далеко не всі великі бібліотеки країни.

І. Матяш уперше в історії української бібліографії створила анотований синтетичний зведений покажчик матеріалів з архівної періодики, який за хронологією охоплює українську архівну періодичку за 20 років її історії — з 1919 по 1938 р. Ретельно розроблено його структуру. На відміну від покажчиків, складених свого часу Г. Я. Сергієнком (охоплюють обсяг лише трьох журналів, що мають усього сім розділів, а фактично — шість, оскільки один містить лише ілюстрації), І. Матяш виділила у структурі 22 розділи. Серед них є дуже важливі, зокрема: «Архівна справа в особах», «Архівна справа за кордоном», «Співпраця з науковими установами», «Архівна бібліографія» та ін. Особливо цінні авторські акценти щодо посилення уваги до персоналій — аспекту діяльності в часописах архівістів, істориків. У кожному розділі перелік публікацій та короткі анотації до них подаються в хронологічній послідовності. В покажчик розміщено 1550 різних публікацій, що дозволяє вільно орієнтуватися в масиві архівної періодики 20—30-х років.

Покажчик, на жаль, «схований» усередині монографічного дослідження, і це ускладнить звернення до посібника читачів, оскільки в каталогах бібліотек він не відбитий під самостійною назвою.

Тому доцільно було б видати його окремо.

Корисними для читачів будуть матеріали заключної частини дослідження, де подано кількісний аналіз відомостей про архівну періодику в бібліометричному вигляді. У проблемно-тематичному розрізі публікацій української архівної періодики авторка зробила цікаві узагальнення, важливі для розуміння процесів, що відбувалися у той час в архівній справі. По-перше, підтверджується висновок істориків про розквіт історичної періодики в 20-ті роки. Для архівних видань найактивнішими й найпліднішими були 1925—1926 рр. (с. 425). Їх лівову частку становили центральні видання (с. 429). Головними тематичними блоками в періодиці були: офіційні документи (412 назв), матеріали про стан архівної справи (161), археографічна робота архівних установ (89), архівна бібліографія (74), теорія і методика архівної справи (74). Звичайно, цінність поданої бібліометричної інформації значно зросла б, якби І. Матяш паралельно проаналізувала зміст публікацій. Сподіваємося, що ці аспекти відіб'ються в наступних працях дослідниці.

У додатках до книги подано основні бібліографічні відомості про видання архівної періодики в Україні (с. 445—453), перелік публікацій про

архівну періодику (с. 454—456), покажчики імен, географічних назв. Відсутній лише предметний покажчик, а його наявність істотно полегшила б орієнтування в проблемах розвитку теорії і практики архівної справи в нашій країні, оскільки саме 20-ті роки були визначальними щодо цього.

Але, підкреслимо, всі, хто цікавиться архівною періодикою, отримали цінну книгу, доброго порадики-путівника у складному процесі опанування матеріалів української періодики.

1. *Сергієнко Г. Я.* Покажчик до журналу «Архівна справа» // Наук.-інф. бюл. Арх. упр. УРСР. — 1958. — № 1 (31). — С. 111—130.

2. *Сергієнко Г. Я.* Покажчик до журналу «Архів Радянської України» // Там же. — 1958. — №3 (33). — С. 148—153.

3. *Майборода Р. В., Шандра В. С.* Покажчики змісту архівознавчих та археографічних видань // Укр. археогр. щорічник. — Нова серія. — Вип. 1. — К., 1992. — С. 418—436.

Борис Корольов,

д. і. н., проф. Київського Національного університету імені Тараса Шевченка

Jakub Wjaclawk. Serbska bibliografija. — Budysin, 1959—1999

Загальні багатогалузеві бібліографії відіграють виняткову роль у розробці наукових проблем. «Серболужицьку бібліографію» присвячено маловідомому широкій громадськості факту — найменшому слов'янському народові — лужичанам — слов'янському острівцю на території ФРН (землі Бранденбург і Саксонія). У цих регіонах лужичани (зараз їх понад 50 тис.) проживають уже більше тисячу років¹. Усупереч драматичній історії народу, він зумів зберегти свою мову, духовну культуру, звичаї і традиції. Культурним центром Лужиці є місто Будишин (Бауцен). Саме тут видавництво «Домовіна» (Вітчизна), котре видає книги, журнали, газети та іншу друковану продукцію лужицькими мовами (існують дві літературні мови: верхньолужицька та нижньолужицька), в серії «Праці Сербського інституту» сорок років випускає окремими томами фундаментальну бібліографію світової сорабістики,

¹ *Cornakes J.-M.* Serbja — slowjanscy domorodni: Nemskeje // Питання сорабістики. — Львів, 1999. — С. 75—80; Лужицькі серби. — Львів, 1997.

восьмий том якої побачив світ у 1998 р. Це ґрунтовне наукове видання має свою багаторічну історію.

Першу спробу укласти й видати подібну бібліографію було здійснено відомим лужицьким ученим-бібліографом, засновником лужицької бібліографії Якубом В'яцлавком (Jakub Wjaclawk, нім. Jakob Jaszwauck, 1885—1951), котрий у 1929 р. в Лейпцизі опублікував об'ємну «Лужицьку бібліографію» («Wendische (Sorbsche) Bibliographie»)². Автор подав бібліографічний опис праць учених-сорабістів різних країн, повідомлення про книги та іншу друковану продукцію, яка виходила лужицькими мовами в ХІХ—ХХ ст. Попри те, що в бібліографії були окремі пропуски (через об'єктивні й суб'єктивні причини), — це видання вперше широко і багатогранно документувало лужицьке друковане слово.

² Про діяльність Я. В'яцлавка див.: Nowy biografiski slownik. — Budysin, 1984. — С. 615—616.

© Корольов Б. І., Київ, 2000